

Dobré? príklady folklorizmu vo vybraných obciach – dedina roka

Jolana Darulová

Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, Slovensko
Filozofická fakulta, Katedra sociálnych štúdií a etnológie

Úvod

Štúdia vychádza z projektu „APVV Sociokultúrny kapitál úspešných obcí ako zdroj udržateľného rozvoja slovenského vidieka“¹ a zameriava sa na vybrané príklady aktivít (pozitív i negatív) z kultúrnej oblasti aj z perspektív kultúrneho dedičstva v obci Spišský Hrhov – Dedina roka 2015.

Sociokultúrny potenciál vyjadruje naladenie, potenciu, ktorá môže stimulovať vývoj lokálnej kultúry, alebo mu naopak brániť. Vyplýva predovšetkým z demografických a sociálnych podmienok života na danom území, zo špecifik životného prostredia, z tradície. Predstavuje teda konšteláciu kultúrnych hodnôt, ideí či iných duchovných výtvorov, zahŕňa však tiež spolupôsobenie prostredia a dejinného momentu². Peter Gajdoš za kultúrny kapitál sídla považuje „duchovné hodnoty, normy životného štýlu a správania sa i hmotnej kultúry, ku ktorým sa občania hlásia a praktizujú ich vo svojom každodennom živote“³. Kultúrny kapitál tvorí podstatnú časť genia loci obce. Podľa Mareka Dobeša ľudský kapitál spoločnosti je „súhrnom ľudského kapitálu jej členov, t.j. súhrnom všetkých

■ 1 APVV-16-0115, na riešení ktorého sa v rokoch 2017–2021 podieľam.

2 M. Matejů, *Sociokulturní potenciál*, [@:] https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Potenci%C3%A1l_sociokulturn%C3%AD, cit. 17.02.2019.

3 P. Gajdoš, *K vybraným problémom transformácie sociálnopriestorovej situácie Slovenska v 90. rokoch*, „Sociológia“ 2001, roč. 33, 2, s. 189.

znalostí, zručnosťami, kvalifikácií, vzorcov správania, hodnôt a motivácií, ktoré sa v spoločnosti nachádzajú⁴. Ján Pašiak konštatuje: „ľudský kapitál, sociálny kapitál, kultúrny kapitál (sociálny kapitál) regiónov zohrávajú dôležitú úlohu ako endogénne zdroje regionálneho rozvoja pri sociálnej inovácii a modernizácii⁵. Endogénny kultúrno-spoločenský kapitál obcí sa chápe „ako schopnosť jednotlivých subjektov sídelného spoločenstva iniciovať, udržiavať a rozvíjať či kultivovať zvnútra – vlastnými silami miestny rozvoj v jeho rôznych sférach“⁶.

Z toho hypoteticky vyplýva, že predovšetkým ľudia – miestni lídri a aktívni občania sú tvorcami a vykonávateľmi rozvojových plánov formujúcich vzhľad i život v obci a rozhodujúcou mierou sa podieľajú na udržiavaní, prípadne prezentovaní lokálnych prvkov kultúrneho dedičstva i rôznymi formami folklorizmu.

S odvolaním sa na prehľadovú štúdiu Guntisa Šmidchensa, ktorý spája rozvoj folklorizmu s príchodom modernity, možno dokumentovať snahy a motivácie jednotlivcov alebo skupín „kultivovať dedičstvo“ lokality, respektíve regiónu. Súčasné technológie masovej komunikácie na jednej strane umožňujú exponenciálny rast nositeľských a vnímateľských skupín, na druhej strane, ako konštatuje Šmidchens, vedú k uvedomovaniu si skupinových odlišností a záujem o kultivovanie a „predvádanie“ skupinovej špecifickosti – teda v podstate k prejavom folklorizmu⁷. Folklorizmus definuje ako: „[...] uvedomelé spoznávanie a opakovanie ľudovej tradície ako symbol etnickej, regionálnej alebo národnej kultúry. Toto opakovanie môže mať ekonomické alebo politické konzekvencie, alebo i obe, ak zodpovedá potrebám ľudí, ktorí s folklorizmom narábajú“⁸.

Folklorizmus – vedomá podpora a zachovávanie tradičnej kultúry – „to už nie je fungovanie skutočnej folklórnej tradície, ale produkcia artefaktov do múzeí, pre zberateľov či na predaj“⁹, no vzťahy folklóru a folklorizmu tvoria dynamický systém, a tak javy kultúry, včlenené do procesov folklorizmu, môžu folklórnu tradíciu revitalizovať či inovovať (folklorizácia folklorizmu). Tradičná kultúra (v rámci nej i folklór) sa stáva objektom a v kontexte folklorizmu i nástrojom. „Potreby človeka a sociálnej skupiny

■ 4 M. Dobeš, *Ľudský kapitál a ekonomika*, [a:] <http://www.saske.sk/cas/2-2003/dobes-std.html>, cit. 28.02.2019.

5 J. Pašiak, *Endogénna a regionálna diferenciacia a diverzifikácia (Teoretická a metodologická problematika)*, [In:] *Podoby regionálnych odlišností na Slovensku. Príklady vybraných okresov*, red. V. Ira, J. Pašiak, L. Faltan, P. Gajdoš, Bratislava 2005, s. 370.

6 L. Faltanová, *Rola občianskych združení v endogénnom rozvoji malých obcí*, [In:] *Malé vidiecke sídla na Slovensku začiatkom 21. storočia*, red. L. Faltan, Bratislava 2011 s. 189.

7 G. Šmidchens, *Folklorism Revisited*, „Journal of Folklore Research“ 1999, 36, no. 1, s. 70.

8 Ibidem, s. 56.

9 P. Kowalski, *O manipulovaní kultúra ludowa*, [In:] *Tradícia, etika a civilizačné zmeny*, red. K. Jakubíková, Bratislava 1999, s. 35.

ako potreba istoty, kontinuity s minulosťou, spoluprežívanie slávnostných chvíľ ústia do vytvárania ideálneho obrazu minulosti ako opozitného sveta k súčasnej »hektickej« dobe, do ktorého zapadajú aj mozaikovité prvky tradičnej – v súčasnosti nefunkčnej kultúry¹⁰.

V tejto súvislosti chápem folklorizmus ako symbolickú konštrukciu obrazu tradičnej kultúry (i folklóru), ktorý má významné miesto v identifikačných procesoch konkrétnych lokálnych/regionálnych skupín.

Jednu z foriem, ktoré napomáhajú udržiavať a prezentovať vybrané prvky kultúrneho kapitálu lokality, tvoria festivaly. Vo vidieckom prostredí sa spravidla orientovali na rôzne prejavy folklorizmu, vrátane najfrekvencovanejšieho scénického folklorizmu. V súčasnej dobe ich obluba rastie, a tak sa organizujú festivaly zamerané nielen na folklórne prejavy, ale aj na tradičné jedlo, tradičné roľnícke práce, remeslá¹¹. Avšak, ako v päťdesiatych rokoch 20. storočia vznikla reakcia na ich početnosť známa ako tzv. „tíha folklóru“, tak sa podobne aj v posledných rokoch objavuje kritika na súčasné (už nie iba scénické prejavy folklorizmu), na ich početnosť, funkcie a najmä obsah: „[...] s trendom bio a eko prišla aj vlna návratu ku koreňom, v ľudoch sa rozhorel plameň lásky k národu a začalo sa folklórne peklo“¹². Eva Borušovičová ako negatívny príklad uvádza výtvarný folklorizmus:

[...] časté sú podvody a omyly, lebo za slovenské sa vyhlasujú poľské, maďarské, ruské a aj fínske ornamenty a ako také sa ponúkajú napr. na darčkových predmetoch. Lebo ak sa stáva v prezentovaní tradičnej kultúry cieľom komercia idú ruka v ruku so „zadubeným vlastenectvom“ a konzumom, ktorý je poplatný trhu.

V poslednom období sa množia aj hlasy, aby Slovensko nebolo prezentované iba ako tradičné a vidiecke (hoci vidiek nás už neživí, naopak, vyžaduje dotácie). Ako píše Magdaléna Vášáryová a kol. v *Rukoväti slovenskej kultúrnej politiky* z roku 2019, „[...] sme stále očarení ľudovou kultúrou, ale sme zároveň schopní pozrieť sa na dnešný folklorizmus kriticky“¹³; ba objavilo sa aj tvrdenie, že sa vo výučbe etnológie nevenujeme dostatočne tejto problematike.

■ 10 H. Hlôšková, *Folklór a folklorizmus (K terminológii a koncepciám v aktuálnom diskurze)*, „Etnologické rozpravy“ 2005, 1, s. 25.

11 Podrobnejšie som sa venovala problematike folklorizmu v štúdiách: J. Darulová, *Súčasné prejavy folklorizmu (kultúrne dedičstvo banskobystričského kraja v kontexte vytvárania lokálnej/regionálnej identity)*, [In:] *Revitalizácia tradičnej kultúry a lokálna identita*, red. Z. Krišková, Krakov 2013, s. 41–58; a J. Darulová, *Festivity v urbánnom prostredí so zameraním na banícke tradície mesta Banská Bystrica*, „Národopisná revue“ 2018, roč. 28, č. 1, s. 3–12.

12 E. Borušovičová, *Slovenské národné pomýlené srdénko*, „Sme“, 25.05.2019, s. 10.

13 M. Vášáryová a kol., *Rukoväť slovenskej kultúrnej politiky IV*, Bratislava, 2019, s. 5.

Spišský Hrhov – Dedina roka 2015

Úspešné obce, ktoré sa stali víťazmi celoslovenskej súťaže „Dedina roka“¹⁴ a reprezentovali Slovensko v súťaži o Európsku cenu obnovy dediny (ARGE), v mojej štúdiu zastupuje obec Spišský Hrhov¹⁵. Spišský Hrhov sa stal víťazom národnej súťaže v roku 2015 a získal titul Dedina roka. Splnil náročné kritériá v oblastiach: dedina ako hospodár, ako hosťiteľ, ako maľovaná, ako partner a tak isto získal Európsku cenu „za spolunažívanie“. Spišský Hrhov, obec vo východoslovenskom regióne Spiš s vyše 1600 obyvateľmi, leží na ceste z Levoče do Spišského Podhradia, a od mesta Levoče je vzdialená 7 km. Z obce je výhľad na Spišský hrad (pamiatku UNESCO).

Fot. 1. Starosta obce Spišský Hrhov – Dedina roka 2015

Fot. J. Darulová, 2017 rok

Hlavným motorom jej rozvoja je obecná firma Hrhovské služby, s.r.o. Je to podnik so 100% účasťou obce zabezpečujúci výstavbu bytových domov aj z recyklovaného odpadového dreva, rekonštrukciu budov, výrobu paliva z obnoviteľných zdrojov, má stolársky program, poskytuje poľnohospodárske a záhradkárске služby a zapožičiava mechanizmy, stroje a pracovné náradie. Okrem toho, poskytuje prácu Rómom, čím sa zaslúžila o inklúziu Rómov. Pozitívny vplyv na celkový rozvoj obce má dl-

■ 14 Súťaž Dedina roka na Slovensku prebieha od roku 2001. Od tých čias sa stalo víťazmi súťaže desať obcí. Na ne je zameraný výskumný projekt troch etnologických pracovísk na Slovensku.

15 Do tejto súťaže sa zapájajú z Európy okrem Slovenska aj Poľsko, Česká republika, Maďarsko, Rakúsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko a Holandsko.

horočný starosta Vladimír Ledecký, ústretový voči vlastným obyvateľom i ľuďom, ktorí sa do obce sťahujú¹⁶. Ako povedal jeden z poslancov: „ešte sa nestalo, že by sme dobrý nápad Hrhovčana starého i dieťaťa nesplnili“.

Fot. 2. Spišský Hrhov, centrum obce

Fot. J. Darulová, 2017 rok

Po prechádzke obcou – kaštieľom, v ktorom po grófskej ére roky pôsobilo Reedukačné centrum, rozľahlým starobyľým parkom so vzácnymi stromami, popri malých činžiakoch s nájomnými bytmi, ihriskom s budovou pre posilňovanie a fitness, popri malej budove, v ktorej miestny chovateľ oviec vyrába ovčie údené i neúdené syry, centrálnou časťou, ktorej dominuje veľká farebná plastika – LÁSKA, okolo kovových muzikantov v ľudskej veľkosti, drevených sôch¹⁷ a maxi-predmetov z dreva a napokon novou štvrtou vystavanou z katalógových domov s areálom kúpaliska a penziónom „U grófa“, si hovoríte: tradičné, netradičné, moderné, bizarné, zvláštne... čudné. To všetko vám prechádza hlavou pri prehliadke vari najviac medializovanej obce na Slovensku. Stretávate miestnych Rómov v pracovných odevoch, dôchodkyňu zo stacionára na elektrickom

■ 16 Maximálna účasť ľudí pri tvorbe Plánov hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja obce.

17 V obci organizovali sochársky plenér, kde vyrábali umelci aj drevené sochy, ktoré sú v súčasnosti umiestnené v centrálnej časti a sú súčasťou výzdoby verejných priestorov.

skútri, deti na elektrických autíčkach, ktoré si môžu zapožičať. „Čudnosť“ Hrhova je však aj v niečom inom: zatiaľ čo sa spišský vidiek vyľudňuje, v Hrhove obyvateľov pribúda. Dnes ich tam žije skoro dvojnásobok toho, čo pred desiatimi rokmi¹⁸.

Fot. 3. Spišský Hrhov, centrum obce s drevenými sochami

Fot. J. Darulová, 2017 rok

Okrem dobrého hospodárenia s obecným podnikom a úspešnou prácou s rómou komunitou (Rómovia tvoria asi 1/5 obyvateľov obce) sa Hrhovčania rozhodli prezentovať navonok jeden z prvkov sociokultúrneho kapitálu, a tým je remeselná zručnosť.

Využívanie sociokultúrneho kapitálu v prospech rozvoja obce

Remeselná dielňa

Na začiatku bolo založenie remeselníckej dielne, od ktorej sa odvinuli ďalšie aktivity. Remeselná dielňa vznikla v roku 1998 z iniciatívy dvoch vysokoškolsky vzdelaných výrobcov slovenských ľudových píšťal a za

■ 18 *Napísali o nás*, [@:] <https://www.spiskyhrhov.sk/udalosti-v-obci/napisali-o-nas/levoca-nedaleko-hrhova-zdroj-c8-2009-tyzden-58sk.html>, cit. 17.03.2019.

podpory obecného úradu. Hlavnou náplňou činnosti dielne je produkcia ľudovo-umeleckých predmetov. Od vzniku dielne sa jej členovia zúčastňovali na rôznych podujatiach zameraných na predvádzanie ľudovej remeselnej výroby, spájanej s výkladom o histórii remesla a výrobných postupoch doma i v zahraničí, na špecifických výstavách, festivaloch, prezentáciách¹⁹. Realizovali aj viaceré kurzy ľudových remesiel, napríklad výroby šindlov, kurz rezbárstva, korytárstva, výroby dreveného riadu, šitia ľudových odevov, tkania, výroby košov (lúpané prútie, nelúpané prútie, luby), kurz kováčstva, pečenia medovníkov.

Pravidelne sa opakujúcou aktivitou dielne je jej prezentácia v rámci letnej činnosti na Spišskom hrade (pamiatka UNESCO) ako súčasť propagácie vybraných obcí a pamiatok regiónu Spiš.

V remeselnej dielni sa v zbierkach nachádza kompletne vybavenie a nástroje potrebné pri spracovaní ľanu a výrobe tkaniny, krosná, pôvodné náradie, ktoré sa používalo v tradičnej domácnosti. Jednu časť dielne tvoria ľudové hudobné nástroje – najmä píšťaly a fujary. Sú tu aj drevorezby znázorňujúce postavy v tradičných odevoch pri rôznych dedinských prácach, ako aj zbierka šperkov z kostí, dreva, medi a iných materiálov a tradičné detské hračky.

Fot. 4. Remeselná dielňa

Fot. J. Darulová, 2019 rok

■ 19 Festival Európskeho ľudového remesla v Kežmarku (od r. 1999), Prezentačná výstava svetového ľudového umenia Bazaar usporadúvanú OSN v Paláci národov v Ženeve (od r. 1999), prezentácia slovenského ľudového remesla v rámci aktivít Klubu slovenskej kultúry v Prahe – Pardubice 2000 a pod.

Múzeum hudobných nástrojov

Jeden zo zakladateľov remeselníckej dielne je nielen výrobcom vzduchozvučných (aerofónnych) nástrojov, ale aj zberateľ hudobných nástrojov.

Na začiatku išlo o získavanie ľudových hudobných nástrojov – aerofónov z proveniencie Karpát, obzvlášť Slovenska. Postupne sa však jeho zbierka spontánne rozširovala aj o iné typy hudobných nástrojov – chordeóny, membranofóny, idiofóny a iné hudobné nástroje aj mimo Karpát, čím začala vznikať jedinečná kolekcia hudobných nástrojov zo sveta²⁰. Kým v rokoch 2017–2018 sa pripravovali zbierky pre inštaláciu a trvalú expozíciu, v roku 2019 táto aktivita vyvrcholila otvorením MuzikMúzea v Spišskom Hrhove vo viacpodlažnej rozľahlej budove, ktorej časť slúžila v minulosti ako sýpka. Vystavená zbierka obsahuje okolo 400 riadne zdokumentovaných hudobných nástrojov.

Aktéri a usporiadatelia považujú svoje múzeum za výnimočné a prezentujú ho ako moderné, interaktívne, plné zvukov, unikátne, nezabudnuteľné a poučné²¹. V súčasnej dobe má podobu interaktívneho múzea, v ktorom je možné hudobný nástroj vidieť, počuť, vyskúšať si ho, preskúmať ho a dokonca si ho pod vedením odborníkov i vyrobiť.

V jednej časti výstavného priestoru je i malé pódium a priestor pre auditórium. V tejto oddychovej časti sa už konali koncerty a aj workshopy. A do inej časti boli nainštalované i predmety z remeselníckej dielne.

Pre návštevníkov je múzeum otvorené v určených hodinách a obecný úrad poskytuje pre záujemcov i lektorovanie.

Festival *Harhovske čuda i zabaviska*

Aktivita miestnych remeselníkov a založenie remeselníckej dielne dali podnet aj pre vznik festivalu *Harhovske čuda i zabaviska*. Ide o každoročné, hojne navštevované jedinečné zábavné podujatie nadregionálneho charakteru, ktoré v mesiaci august pritiahne niekoľko tisíc divákov. Prvý ročník festivalu sa konal v roku 2003. Od tohto roku sa *Harhovske čuda i zabaviska* konali každoročne a stretávajú sa s veľkým záujmom a početnou návštevnosťou. Akcia je založená na výrobe maxi-predmetov súvisiacich s tradičným životom a prácou. Tak isto suroviny, z ktorých sa predmety vyrábajú, sú tradičné (drevo, kov), ale aj netradičné plasty, stavebný materiál²². K účasti na festivale boli vyzvaní ľudia z obce i okolitých dedín,

■ 20 Z. Krišková, *Využitie sociokultúrneho potenciálu lokálnych societ prezentáciou kultúrnych špecifik*, „Slovenský národopis“ 2019, roč. 67, č. 3, s. 318.

21 M. Smetanka, *O MuzikMúzeu*, [a:] <https://muzikmuzeum.sk/o-nas/>, cit. 17.03.2019.

22 A. Novotná, *Na Spiši vyrobili mega rapkáč a upiekli obrovský posúch*, [a:]

miest i regiónov nevšednou pozvánkou, ktorá agitovala širšiu verejnosť heslami v miestnom nárečí: *ta price bo neuverice* alebo *v Harhove ma každý o kolesko vecej*.

Prvý ročník festivalu mal nasledovný priebeh. Pri vstupe do dediny dvaja „colníci“ odetí ako strážcovia vyberali symbolické vstupné a zároveň informovali o dvojdňovom programe – na piatok a sobotu. Záujemcovia si mohli zakúpiť „Harhovské grajciare“ v zmenárni „U židovky“, lebo počas festivalových dní platila vlastná obecná mena.

Hlavná aktivita bola sústredená na sobotňajšie popoludnie, keď tri tímy pod vedením majstrov vyrábali nadrozmerné predmety. Už v prvom ročníku sa vytvorili tri maxi-rekordy: 1. najväčší drevený hlavolam, 2. najväčšia lyžica, 3. najväčšia píšťala, ktoré sa zároveň uchádzali o zápis do Guinnessovej knihy rekordov. Drevená lyžica merala po dohotovení 8,96 m, maxi-hlavolam (ktorého menší prototyp pochádza z dielne J. Š. a je známy ako čertov uzol) sa staval na stojane zo šiestich častí a dosahoval výšku 3,40 m, šesťdierková maxi-píšťala bola z novodurového potrubia a dosahovala dĺžku 7,24 m s priemerom 25 cm. Sedemnásti fúkači a šiesti pokrývači otvorov sa na nej snažili vylúdiť zvuk.

Fot. 5. Maxi-predmety vyrobené na festivale *Harhovske čuda i zabaviska*

Fot. J. Darulová, 2019 rok

Okrem toho sa na festivale konali rôzne netradičné súťaže, ako: Majstrovstvá Spiša v písaní do dialky, v hodení šable, v kosení trávy, v pílení dreva, ďalej tzv. Traktor rallye s domácky zhotovenými malotraktormi

<https://spis.korzar.sme.sk/c/20630326/v-spisskom-hrhove-vyrobili-mega-rapkac-a-upiekli-obrovsky-posuch.html#ixzz5tjqBLf2>, cit. 17.03.2019.

a „prečudesnými strojmi poľnohospodárskymi“, tenisový turnaj o hrniec starostu a maľovanie čerta na stenu.

Počas dvoch dní sa podávali spišské jedlá a nápoje *šicko za harhovský grajciar* – všetko za hrhovský grajciar.

Sprievodné aktivity boli tiež návštevy miestnych pamiatok, ktoré boli sprístupnené verejnosti – farský kostol, kaštieľ, kaplnka, remeselná dielňa. V kultúrnom dome bola pripravená výstava fotografií pod názvom *Starý Harhov* a tak isto výstava ručných prác.

Ďalšie ročníky festivalu sa postupne upravovali, najmä na základe odozvy návštevníkov.

Organizátorom festivalu je obecný úrad, reprezentovaný starostom, a aktérmi sú najmä majstri, ktorí sa podieľajú na výrobe maxi-predmetov. Do programu sú zapojené i rôzne miestne spolky, ako je Jednota dôchodcov či spolok Hasičov: *Na čudá naši hasiči predvádzajú požiarny útok... otvoria si svoju hasičskú miestnosť a predvádzajú aj staršie stroje, fotky zo súťaží, víťazné poháre.*

Program sa každoročne aktualizuje v snahe osloviť čo najširšiu verejnosť s ohľadom na rôzne vekové i záujmové kategórie.

Termín sa ustálil na druhú polovicu augusta, nemá však presný dátum, ten sa odvíja aj od dohovoru s pozvanými umelcami.

Priestor pre festival poskytuje celá obec: pri vstupe do miestneho amfiteátra je postavená drevená brána, kde sa predávajú lístky (predtým za jedno euro, teraz za dve eurá na celý kultúrny program), v amfiteátri na pódiu otvára starosta príhovorom festival a oznámi návštevníkom, aký predmet sa bude vyrábať, a tu sa konajú aj hudobné vystúpenia. V centre obce sa vyrábajú maxi-predmety a v kultúrnom dome sa konajú sprievodné výstavy a je tu aj priestor vyhradený na stravovanie – „Jeden rok sa robilo menu v kultúrnom dome – aj džatky, halušky i pirohy, teda aj tam sa mohli ísť návštevníci najesť“. Stánky s občerstvením sú umiestnené v centrálnej časti obce, jeden má obecný úrad v priestore amfiteátra.

Programová štruktúra je ladená humorne „Všetko je to vo veselom duchu“ – od rôznych súťaží, cez výrobu maxi-predmetov až po hudobné produkcie. Hudobné produkcie „sa vždy snažíme vyvážiť tak, aby tu boli skupiny aj pre starších – z Domanoviec Domanovčan, JaBLOnec a pod., zväčša ľudové a večer pre mladých je už moderný, napríklad vystupovala tu populárna speváčka Smatanová či hudobná skupina Hex.

Súťaže prebiehajú od piatku do soboty a v sobotu popoludní sa vyhodnocujú. Vždy sa vymyslí niečo vtipné, napríklad „kozokros“ – ktorá kozička skôr dobehne do cieľa, súťaže manželských dvojíc – manželka vozila muža na fúriku, ten musel na okruhu vypiť pivo a dobehnúť s ním do cieľa, súťaž „o najväčší trúb (zatrúbenie)“ a pod.

S novou aktivitou prišli tunajší dôchodcovia, ktorí si samy vyrobia dožinkový veniec a v „krojovanom sprievode“ ho s pesničkami odovzdávajú na úvod festivalu starostovi.

Každý rok je tematicky inak zameraný – vyrába sa nový „maxi-predmet“, vždy v centre obce na verejnom priestranstve. Čo aktuálne pripravujú zasvätení majstri vyrobiť na festivale v roku 2019 ostáva tajomstvom. Informátori sa zhodli: *Ja ani netuším, lebo oni to tak postupne odhalujú a vyrobia až pred očami divákov počas festivalu.*

Viacere predmety vyrobené pri príležitosti festivalu *Harhovske čuda i zabaviska* sú zapísané v Guinnessovej knihe rekordov a Slovenskej knihe rekordov. V minulých rokoch bola vyrobená najväčšia valaška na svete, najväčšia košeľa, lyžica, stolička, trombita, najväčšia fajka a najväčšia detská maľovaná mandala. Napríklad funkčná mega-fajka dlhá 404 cm je vyrobená z vrbového a smrekového dreva a zmestí sa do nej až pol kila tabaku. Sú na nej vyrezané typické hrhovské motívy, ako napríklad fontána a kamenný most.

Niekoľko posledných rokov sa dotvára príbeh dreveného harhovského čudáka – 10 metrovej figuríny, ktorému postupne pribúdajú mega-košeľa, drevená lyžica, stolička, hrebeň, hrable, valaška, panvica. Na maxi-panvici upiekli usporiadatelia obrovský osúch. Informátori hodnotia festival nasledovne: *Čudá sú jednoznačne najväčšou udalosťou v priebehu roka. Dva dni v roku, keď sú čudá, každý v dedine si urobí voľno, oddych, každý príde do centra, rodina sa stretne. Je to príležitosť, aby sa rodina stretla.*

Fot. 6. Informačná tabuľa *Harhovske čuda i zabaviska*

Fot. J. Darulová, 2019 rok

Popularizácia festivalu je zaistená viacerými spôsobmi: návštevník obce sa o konaní a význame festivalu dozvie z informačnej tabule umiestnenej pred amfiteátrom, z web stránky obce a tak isto z regionálnej tlače²³.

Záver

Projekt APVV, ktorého predkladaná štúdia je čiastkovým výsledkom, upozornil na viacero súvislostí, týkajúcich sa sociálneho a kultúrneho kapitálu lokality/obce. V súvislosti s etnologickým bádáním sa potvrdila hypotéza, že je predovšetkým na lokálnom spoločenstve, respektíve komunite a najmä na jej miestnych lídroch a aktéroch, akým spôsobom dokáže využiť vlastný sociokultúrny kapitál, respektíve ako ho cielavedome formovať pre udržateľný vývin lokality/regiónu.

Výskum v obci Spišský Hrhov ukázal, že ide o kombináciu tradičných remeselníckych prvkov a individuálnych preferencií a následného kolektívneho prijatia a podpory všetkých opisovaných aktivít. Samotný festival *Harhovske čuda i zabaviska* – tak ako aj všetky festivaly – poskytuje pocit spolupatričnosti, čo prispieva k sociálnej (skupinovej) i priestorovo (geograficky) ohraničenej kohézii. Zviditeľňuje obec a svojich majstrov a tým, že nie je iba jednorázovou udalosťou a nadrozmerne výtvyry lemujú tak vstup do obce ako aj centrálné časti, reprezentuje nielen remeselné tradície, ale aj zvláštny spišský/hrhovský zmysel pre humor a zveličenie. Takmer deväťmetrová lyžica, zapísaná v Guinnessovej knihe rekordov, a ďalšie „maxi-predmety“ (najväčšia lanová košeľa, drevená stolička, píšťala, fujara) sú príťažlivé atrakcie, vďaka ktorým si Hrhov získava záujem verejnosti.

Štúdia vznikla vďaka výskumnému projektu „APVV-16-0115 Sociokultúrny kapitál úspešných obcí ako zdroj udržateľného rozvoja slovenského vidieka (2017–2021)“.

■ 23 Videozáznam festivalu je dostupný na: <https://www.snv.sk/archiv?video=160822-2>, cit. 03.04.2019.

Nice? the examples of folklorism in chosen villages – the village of the year

The study deals with chosen examples of various activities (their positives and negatives) from the cultural area according to cultural heritage perspectives in Spišský Hrhov – the village of the year 2015. From the point of view of the endogenous sociocultural resources, the local leaders did their best to preserve the traditions of the local handicrafts. They have established the Musik Museum in the village and they organize a festival of entertainment – *Harhovske čuda i zabaviska* (Harhov's curiosities and funs). The festival represents the handicraft traditions in the village and a peculiar sense of humour and hyperbolism of Spiš/Hrhov.